

Hrvaška.

Ferdo Rožič: **San Inocenta III.** (Himna uboštvu.) Posvečeno redu sv. Franje o sedamstogodišnjici njegova opstanka. — 8°, str. 20. Cena 40 vin. — Pretečenega leta se je praznovala povsod, kjer deluje zaslužni frančiškanski red, sedemstoletnica njegovega začetka. Za proslavo, ki se je zelo slovesno vršila v zagrebškem samostanu, je spesnil nadarjeni hrvaški pesnik duhovnik Ferdo Rožič lepo pesem, s katero je najlepše proslavil blagoslovljeno delovanje sinov sv. Frančiška. Pesnik si je izbral za predmet sanje papeža Inocenca III., kateri sanja, kako se ves Lateran podira in pada v prah njegov sijaj, dokler ga ne podpro možje novega beraškega reda. V pesem je pesnik lepo vplel veličastno himno uboštvu in onim možem, ki so si to uboštvu izbrali kot najboljši pripomoček proti raznim zmotam onega časa. S tem so res podprli stebrovje Laterana in zaslužili, da jim je pesnik posvetil lepe besede:

„Bosonozi, gologlavi,
s malo Božjeg hljeba,
Ko prosjaci sirotani,
Što ne znadu drugog oca,
osim onog s neba,
Koj i drobne ptice hrani.

Ko lierovi¹ krasni rastu
posred polja travna,
Ne brinuć se, što će zora;
A kad svane ljepši su od
Salomona slavna,
Divni ures pjesmotvora.

Teofori, da ste zdravo
uz Božje nam mire!
Iz neba vas eto k nama!
S nebojaza, s nade kraj vas
grudi nam se šire —
Zato slava, slava vama!“

Janko Barle.

0960

Srbska.

Jovan Skerlić: **„Pisci i knjige.“** IV. knjiga, 8°, str. 162. Cena 2 dinara. — Vseučiliški profesor in urednik „Srpskog književnog glasnika“ Jovan Skerlić je znan srbski kritik. Od njegovih del omenjam: „Pogled na današnju francusku književnost“ (1902), „Francuski romantizem i srpska narodna poezija“ (1908), lepo študijo o Vojislavu I. Iliću, „Srpska književnost u XVIII. veku“, in štiri knjige kritičnih pogovorov, katere je izdal pod naslovom: „Pisci i knjige.“ V teh pogovorih je pretresel najvažnejše pojave o novejši srbski književnosti in dosti mirno in nepristransko ocenil poedine pisatelje. S prejšnjimi tremi knjigami se ne bom bavil, ampak bom samo kratko omenil vsebino četrte, najnovejše knjige. Na prvo mesto je pisatelj postavil razpravo: „Dogmatička i impresionistička kritika“, ki je, nekoliko popravljena in izpopolnjena, vzeta iz njegovega prvega predavanja „na veliki šoli“ l. 1901. pod naslovom „Istorija i metod književne kritike“. Najpreje tolmači, kaj je to dogmatična kritika, katere zastopnik

¹ Liliže.

je sedaj M. T. Brunetiére, in kaj je impresionistična kritika, ki se je razvila na Francoskem zadnjih dvajset let. Pisatelj simpatizira z zadnjo, čeravno se ne morem strinjati z vsemi njegovimi izvajanji. Obširno študijo (str. 23—96) je posvetil Skerlić pokojnemu pisatelju Stefanu Sremcu, ki je bil eden najpriljubljenjših in največ čitanih srbskih pisateljev. O malokaterem pisatelju se je po smrti toliko pisalo; pri tem pa so se njegove zasluge in pisateljske zmožnosti tudi precenjevale. Sremac je bil profesor zgodovine in je napisal tudi lepo število zgodovinskih povesti, vendar ne na temelju resne in prave kritične zgodovine, kateri je bil v svoji domovinski navdušenosti nasprotnik, nego po stari rodoljubni tradiciji; zato pa so te njegove povesti dobro čtivo za narod, ali prave književne vrednosti nimajo. Sremac ni bil samo tradicionalist v zgodovini, ampak tudi v politiki, s katero se je mnogo in strastno pečal in jo je vplel tudi v svoje povesti, katerih je malo, kjer ne bi on v rezki satiri pokazal svoje politične antipatije. Rojen na južnem Ogrskem, je prišel kot mlad človek v južno Srbijo, ki je imela takrat še značaj turške provincije. V Nišu, stari srbski prestolnici, je preživel enajst najlepših let svojega življenja in tu se je tudi začelo njegovo književno delovanje. Ljubil je te kraje iskreno; največji del njegovih povesti (kakor tudi njegovi dve najboljši povesti „Ivkova Slava“ i „Zona Zamfirova“) se tu dogaja, kjer ga je še vse spominjalo na stare, dobre čase. Sremac je bil prijatelj preprostih ljudi, sovražil je forme in etiketo in bil najbolj zadovoljen, če je sedel v kaki zakajeni kavarni ali predmestni gostilni med nižjimi sloji, katere je tudi v svojih povestih opisal. Skerlić pravi: „Sremac je dao obrazac vinske pripovetke. On je bio pesnik nalivenog bokala i punoga stola.“ Tako življenje je poznal on dobro in ga tudi realistično opisal, toda gledal ga je jako enostransko, njegovo človečanstvo je predstavljeno po najnižjih in najprimitivnejših tipih. Prav pravi njegov kritik: „Mi bismo hteli, da bežimo iz tog isključivog putnog i fizičkog života, iz toga mravinjaka najgrubljih i najvulgarnijih tipova, iz tog carstva primitivnih nagona i niskih strasti, mi bismo hteli, da poletimo iz tog zemaljskog blata u čist zrak, u svetlost, u čistotu i u poeziju.“ V svojem pripovedovanju je bil Sremac često preobširen in je vplel v povesti razne epizode, ki bi bile prav lahko izostale. Največja njegova vrednost je v živih in vernih spisih poedinih oseb. Noben srbski pisatelj nima toliko živih ljudi, tako dovršeno obdelanih tipov, kakor Sremac. Tudi dialog mu je naraven in veren. Zato je tudi postal najbolj popularen pisatelj širšega književnega občinstva. Oglasil se je, ko je začelo popuščati zanimanje za vaško povest, in njegovi humoristični in satirični opisi malega mesta in malih meščanov so bili kot neka reakcija proti sentimentalni in idilični vaški povesti. Skerlićeva študija se lepo bere, ker ni pretiraval zaslug in pa talenta popularnega in zelo priljubljenega pisatelja, ampak je mirno in z dokazi pokazal tudi njegove napake in nedostatke.

Prav zanimiv je tudi članek: „Jedna književna zaraza“, v katerem ocenjuje: „Posmrtni počasti“, pesme gimn. profesora u Valjevu Sime Pandurovića. Pandurović je eden boljših in originalnejših mlajših pesnikov, toda pesimist in učenec